

ROMANUS
& SELLING

stöld

»Missa över
huvud taget inte
den här boken.«
Dagens Nyheter

Ann-Helén
Laestadius

lärarhandledning

stöld

av

Ann-Helén Laestadius

Vad skoj att du och dina elever ska läsa och arbeta med *Stöld* av Ann-Helén Laestadius! Jag hoppas att du kommer att ha glädje av denna lärarhandledning under ert arbete med romanen. I handledningen får du först en kort sammanfattning av handlingen och en presentation av författaren. Därefter tydliggörs hur boken kan kopplas till Gy11. Sist presenteras olika uppgifter som du kan använda i klassrummet före, under och efter läsningen.

Lycka till med läsningen och arbetet i klassrummet!

Jenny Edvardsson, frokenje@gmail.com

Legitimerad lärare i svenska, historia och svenska som andraspråk mot SFI

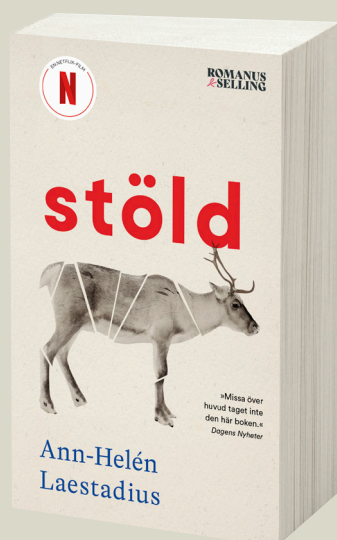

Foto: Carl-Johan Utsi

SAMMANFATTNING AV BOKEN

Renskötardottern Elsa blir som nioåring vittne till hur en man dödar en av hennes renar. Hon hotas till tystnad och blir där och då smärtsamt medveten om att hennes samiska ursprung väcker ett glödande hat hos vissa människor. Denna händelse inleder hela romanen och man får sedan följa Elsas uppväxt och i takt med den får man också en inblick i det förtryck som samerna utsatts och utsätts för.

Stöld kan på många sätt ses som en samhällskritisk roman men författaren stannar inte här. Hon vågar också lyfta fram frågor som den samiska befolkningen brottas med såsom vem som har rätt att bli renskötare.

Stöld utsågs till vinnare av Årets Bok 2021 och blir nu film som släpps på Netflix.

OM FÖRFATTAREN

Ann-Helén Laestadius är författare och journalist. Hon är uppvuxen i Kiruna och har sina samiska och tornedalska rötter i Nedre Soppero. Sedan 2001 är hon bosatt i Solna. Hon debuterade år 2007 med ungdomsboken *Sms från Soppero*. Sedan dess har hon skrivit flera böcker, både för barn och vuxna. Det som förenar hennes böcker är att de utspelar sig i Norrbotten och berör frågor om identitet, om att tillhöra olika kulturer och inte minst om familjens och släktens betydelse.

Foto: Getty Images/Stockphoto

KOPPLING TILL GY11

Romanen *Stöld* behandlar den samiska kulturen och ger både ett historiskt och ett nutida perspektiv på hur det är att vara same. Detta gör att romanen lätt går att koppla samman med skrivningar i gymnasieskolans läroplan. I läroplanens inledande kapitel betonas att alla elever ska få »kunskaper om de nationella minoriteternas (judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar) kultur, språk, religion och historia« (Gy11), något eleverna delvis kan få genom att läsa romanen. Det samiska skrivs också fram i gymnasieskolans svenskämne och då i kursen Svenska 2. I det centrala innehållet för kursen betonas att eleverna ska få kunskap om »Språkförhållanden i Sverige och övriga Norden, till exempel språklagstiftning, minoritetsspråk och dialekter« (Gy11). Det går vidare att göra kopplingar till både samhällskunskap och historia där mänskliga rättigheter, samhällsfrågor och konflikter mellan olika grupper ska diskuteras ur både ett historiskt och ett nutida perspektiv. Sist men inte minst kan romanen sammanlänkas med skolans värdegrundsuppdrag som skrivs fram så här i läroplanens inledande kapitel:

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som skolan ska gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande... Skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen)... Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. (Gy11)

Foto: Getty Images

FÖRE LÄSNINGEN

INTRODUCERA ROMANEN

Första kapitlet i boken griper tag i läsaren och det passar därför bra för högläsning. Inled arbetet med romanen med att läsa kapitel 1 – *Okta* högt för dina elever. Låt dem efter din högläsning få kortskriva kring kapitlet (10 minuter) och då exempelvis med stöd i dessa frågor:

1. Var utspelar sig handlingen?
2. Vem är Elsa?
3. Vad är Elsa med om?
4. Hur tror du att denna händelse påverkar Elsa?
5. Hur skulle du ha reagerat om du varit Elsa?

Dela in klassen i smågrupper och låt eleverna få återberätta vad de skrivit för varandra. Följ sedan upp smågruppsdiskussionerna i helklass. Avsluta med att presentera romanen och hur du tänker att ni ska arbeta med den.

UNDER LÄSNINGEN

GEMENSAM LÄSNING GENOM ETAPPLÄSNING OCH BOKSAMTAL

Då *Stöld* lyfter många viktiga frågor kan romanen med fördel läsas gemensamt i klassen. Den gemensamma läsningen kan struktureras upp genom etappläsning och tillhörande boksamtal. Det innebär att romanen delas upp i ett antal delar och att eleverna har ett samtal efter varje läst del. Då boken är på 437 sidor kan den delas upp i sju etapper om ca 60 sidor per etapp.

Under läsningen får eleverna skriva ner sina tankar. Det kan de göra i ett digitalt dokument, på post-it-lappar som de sätter in i boken eller på ett papper.

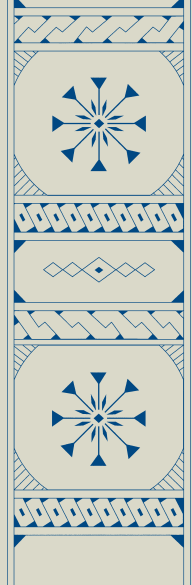

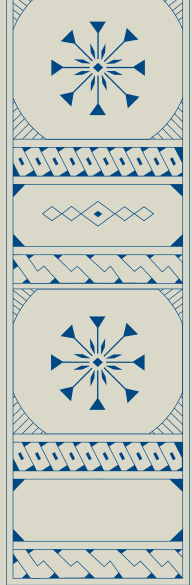
Låt samtalet efter etapp 1 cirkulera kring:

- **Karaktärerna** (*huvudperson och bipersoner*)
Vem/vilka är dessa?
Vad får vi veta om dem?
Hur är deras relation till varandra?
- **Plats och tid**
Var utspelar sig handlingen? Vilka ledtrådar finns i texten?
Vilken tid utspelar sig handlingen i? Hur vet vi detta?
- **Romanens problem eller konflikt**
Vilket är romanens huvudproblem?
Hur presenteras denna konflikt?

Vid etapp två till sex fortsätter ni att fördjupa er i handlingen genom att diskutera karaktärer, plats, tid och romanens konflikt. Vid dessa samtal kan också en ny diskussionspunkt läggas till som handlar om elevernas egen läsoplevelse:

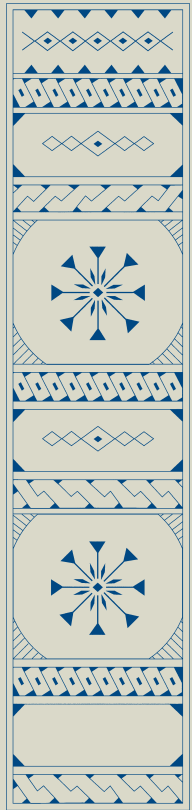
- **Händelser som jag reagerat på**
Vilka händelser reagerade du starkast för under din läsning?

Efter den sjunde etappen är boken utläst och nu gäller det att knyta ihop säcken. Hur har karaktärerna utvecklats? Hur har relationerna dem emellan förändrats? Hur har huvudkonflikten lösts? Finns det saker som fortfarande inte är lösta? Vad gör det för handlingen? Här kan du också lyfta in frågor som exempelvis rör bokens teman (tillhöra en förtryckt minoritet, könsroller, psykisk ohälsa) och språk (samiska ord och uttryck – hur påverkar det läsoplevelsen?) eller låta eleverna ställa egna frågor som de vill diskutera med varandra.

MED SPRÅKET I FOKUS

I romanen används en hel del samiska ord. Låt eleverna i denna uppgift fokusera på det samiska språket och skapa egna ordlistor. Vilka samiska ord och uttryck hittar de? Och vad betyder de på svenska? Kan alla ord översättas? Om inte, vad kan det bero på? I detta arbete kan exempelvis Samtingets ordbok vara en hjälp, <https://ordbok.sametinget.se/>.

Vill du bygga ut denna uppgift skulle du kunna göra det genom en diskussions- eller skrivuppgift. Här kommer några förslag på hur en sådan uppgift kan formuleras.

- **Betydelsen av språk**

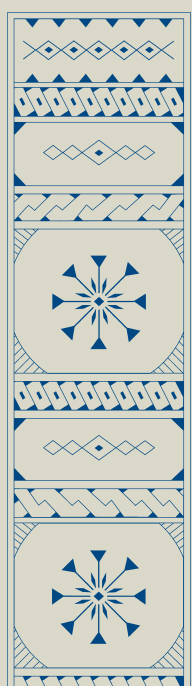
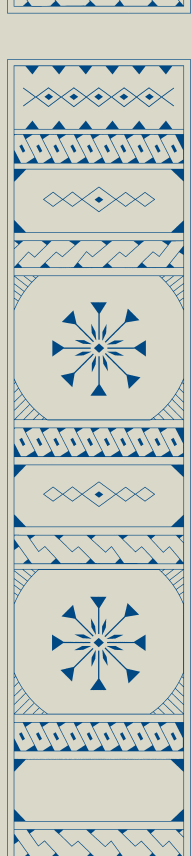

Hur viktigt är det att behärska ett språk både muntligt och skriftligt? Vad händer om man inte behärskar ett språk fullt ut? Ge exempel från romanen *Stöld* där språket har stor betydelse och där avsaknaden av ett språk skapar maktlöshet.

- **Är språk makt?**

Håller du med i påstående »Språk är makt«? Förklara hur du tänker och ta gärna stöd i romanen *Stöld* för att konkretisera dina tankar.

- **Minoritetsspråkens bevarande**

Hur viktigt är det att minoritetsspråken bevaras? Vad krävs för att ett språk inte ska glömmas bort och dö ut?

EFTER LÄSNINGEN

DISKUSSIONSUPPGIFT – MAKT OCH MAKTLÖSHET

I denna uppgift får eleverna diskutera makt och maktlöshet så som det kommer till uttryck i romanen *Stöld*. Låt dem ta hjälp av följande frågor:

- Vilka av karaktärerna i romanen har makt? Hur tar sig denna makt uttryck?
- Vilka av karaktärerna i romanen är maktlösa och hur gestaltas maktlösheten hos karaktärerna?

För att alla ska kunna vara med i diskussionen kan det vara bra att arbeta enligt EPA, där eleverna först **Enskilt** får skriva ner svar på frågorna, sedan i **Par** diskutera sina svar för att slutligen i en helklassdiskussion låta **Alla** få komma till tals.

Bygg gärna vidare på diskussionen genom att lyfta in aspekter som kön, språk och etnicitet:

- Finns det skillnader (att ha makt eller att vara maktlös) beroende på om man är man eller kvinna, talar svenska eller samiska, är same eller svensk?

Och avsluta med att föra in ett historiskt perspektiv i relation till kön, språk och etnicitet:

- Vilka skillnader fanns det i relation till makt/maktlöshet mellan män och kvinnor, mellan människor med olika språk och mellan människor från olika etniciteter i dåtidens Sverige?

Foto: Getty Images

FÖRDJUPNINGSUPPGIFT – SAMERNAS KULTUR, SPRÅK, RELIGION OCH HISTORIA

I denna uppgift får eleverna i grupper fördjupa sig i samernas kultur, språk, religion och historia. Låt grupparbetet organiseras i form av hem- och expertgrupper. Dela in eleverna i 4 hemgrupper, där en hemgrupp ansvarar för samernas kultur, en hemgrupp för samernas språk, en hemgrupp för samernas religion och en hemgrupp för samernas historia. Hemgruppen ser till att samla information om sitt valda område och sammanställer informationen i en powerpoint som alla i gruppen ska använda vid en muntlig redovisning. När hemgrupperna är klara med sitt arbete delas eleverna istället in i expertgrupper. En från respektive hemgrupp samlas i en expertgrupp och blir då expert på det område som den fått fördjupa sig i. I expertgruppen redovisar de fyra deltagarna sina respektive områden för varandra.

När eleverna i hemgrupper ska söka information kan de exempelvis ta hjälp av följande digitala sidor:

Institutet för språk och folkminnen

<https://www.isof.se/nationella-minoritetsprak/lar-dig-mer-om-nationella-minoritetsprak/sveriges-nationella-minoritetsprak/lar-dig-mer-om-samiska/de-samiska-spraken>

<https://www.isof.se/nationella-minoritetsprak/lar-dig-mer-om-nationella-minoritetsprak/sveriges-nationella-minoritetsprak/lar-dig-mer-om-samiska/samisk-historia-och-kultur>

Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk

<https://minoritet.se/>

Samiskt informationscentrum

<https://samer.se/skola>

Sametinget

<https://www.sametinget.se/>

Samisk historia i Sverige och Stockholm

https://digitalastadsmuseet.stockholm.se/fotoweb/archives/5004-Dokument-och-publikationer/Publikationer/Stockholmsmonografier/SSMB_0037509_01.pdf.info#c=%2Ffotoweb%2Farchives%2F5004-Dokument-och-publikationer%2F%3Fq%3Dnationella%2520minoriteter

Foto: Getty Images/Johner RF

Vill man följa upp detta arbete med en individuell skrivuppgift kan man be eleverna skriva anteckningar när de lyssnar på varandras redovisningar. Anteckningarna tillsammans med romanen *Stöld* kan sedan användas till följande skrivuppgift:

Du har nu fått fördjupa dig i ett område av det samiska (språk, kultur, historia eller religion) och du har fått lyssna på dina klasskompisars redovisningar av de andra tre områdena. Nu ska du få visa hur dessa områden syns i romanen *Stöld*. Välj ut citat, händelser eller kapitel som du tycker är relevanta för att visa på det samiska språket, den samiska kulturen, den samiska historien och den samiska religionen. Motivera dina val. Avsluta med att skriva fram på vilka sätt grupparbetet och läsningen av romanen *Stöld* har gett dig nya kunskaper om samerna som nationell minoritet.